

Laumės pėda

Turistinė vertė

Sinonimai

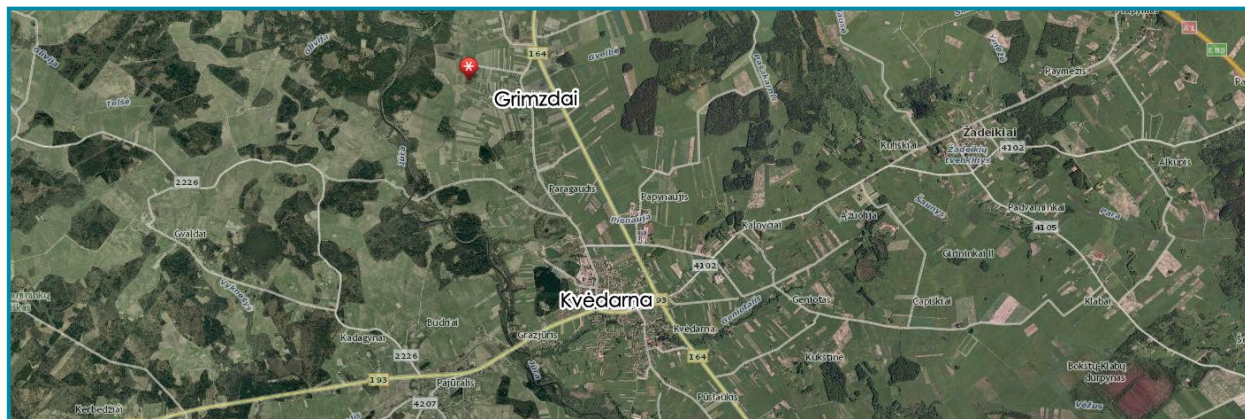
Biržuvėnų (šventvietės) šaltinis

Koordinatės

LKS: 403408; 6197010

Adresas

Telšių r. sav., Luokės sen., Sklaisčių miško pietinis pakraštys, šiauriau Biržuvėnų dvaro. Šaltinis yra Virvyčios (Virvytės) kairiajame paslėnyje, apie 350 m į ŠV nuo upės vagos Biržuvėnų kilpoje ir apie 500 m į šiaurę nuo tvenkinio užtvankos. Dvarą pasieksite Viešvėnų–Luokės rajoniniu keliu (asfaltu) ties Pa-bungine (2 km nuo Luokės) pasukę į kairę (į PV) link Biržuvėnų. Pakeliui, dešiniau prie labai tiesaus kelio, nuo 1764 m. atvirame lauke stovi įdomus mūrinis koplytstulpis. Nuo jo keliu iki dvaro, įsikūrusio vaizdingame upės vingyje, tik apie 0,7–1 km. Kelias upės kilpoje praspūsta tarp gražių medinių dvaro pastatų, vandens malūno ir išsiliejusio tvenkinio, per užtvankos tiltuką perkopia Virvyčią ir iškart už jos (50–70 m) atsiremia į dvišakį kelių sankirtą. Link šaltinio sukti dešiniuoju (į šiaurę), kuris greitai pašlaite užkopia į mišką ir už 400 m nuo sankryžėlės atveda prie informacinio stendo „Laumės pėda“. Šitas keliukas per Sklaisčių mišką tolsta link Lapurnių, Patumšalių ir išveda į Viešvėnų–Luokės asfaltą. Toliau juo važiuoti nereikia, bet prie informacinės lentos iš jo reikia sukti dešininį (į ŠR) ir už 200 m miško laukymėje pamatysit išpūdingą, legendomis garsią versmę. Varnių regioninio parko ŠR pakraštys

Aplinka

Rytų Žemaičių plynaukštėje Eigirdžių–Upynos apskalautą moreninę smulkiai ir lėkštai kalvotą pakilumą ties Baltininkais, Biržuvėnais, Kaunatava iš PV į ŠR skrodžia it virvė vingių vingiais išsirangiusi Virvyčia (131 km), didžiausias kairiakrantis Ventos intakas. Upė su dviem pavadinimais, vieni ją vadina Virvyčia, kiti Virvyte. Ji vinguriuoja ledyninio liežuvio dubuma su smėlingesnių (lgIIIbl, fIIIbl, aIV) darinių priklotu dugnu ir prie Biržuvėnų iki 121–118 m NN įsigrauzusia vaga. Kiek toliau nuo dabartinio slėnio vyrauja pamatinės lygumos reljefas, iš dalies apklotas priedyninių baseinų pakrančių nuosėdomis, o dar tolimesniuose paslėniuose iki 160–170 m NN iškyla morenų lankai, didkalvės (gtIIIbl) iš moreninio priemolio, rečiau smulkaus ir horizontaliai sluoksniuoto smėlio (ftIIIbl) keimų kalvos. Biržuvėnuose, Virvyčios krante stūkso piliakalnis, vadinamas Koplyčkalniu ir datuojamas XI a., o jos vingyje – išlikęs medinės architektūros dvaras su parku. Netoli Biržuvėnų dvaro parko, miške, kalvos papėdėje liejasi išpūdingas „Laumės pėdos“ šaltinis. Šaltinis yra kitame nuo dvaro Virvyčios krante, kur miške žioji griova su

žemiau iškastu negiliu 20 × 20 m dydžio tvenkiniu. Ji atsiradusi šaltiniui plaunant šlaitą. Šaltiniuojanti vieta išplatėjusi padrėkusia loma, iš kurios smėlėto (fIIIbl) dugno apie 129 m NN aukštyje veržiasi išsklaidytos versmelės. Kiek žemiau aukštesnių lomos krantelių jos susilieja į pakankamai vandeningą išplovą ir po tilteliu nuteka į tvenkinuką. Toliau iš jo pasiekia Virvyčią, kurios vaga yra į PR nuo versmės ir apie 8 m žemiau jos ištakų. Ties šaltiniuota loma su tvenkiniu laukymė arba „nedidelė pievelė, primena žmogaus pėdos formą“. Tai vienas iš vaizdinių, lėmusių Laumės pėdos šaltinio vardą. Griova su loma supama žemių pylimėlių, likusių kasant tvenkinius („greičiausiai tai buvę Gorskių žuvų tvenkiniai“).

Dabartinė būklė, kaptazas

Šaltinis (nutekanti išplova) gražiai kaptuotas, įrengtas priėjimas su tilteliu (lieptu), pastatyti suolai. Laukymę supa pušynas su eglėmis, žemesniuose kranteliuose palei lomą auga lapuočiai. Ties tilteliu iš versmių susiliejęs išplova patvenkta, tarp atvežto bei supilto gargždo ir riedulių įstatytas išskobto rąsto latakas su plastikiniu įdėklu, iš kurio į duburėlį gausiu srautu liejasi vanduo. Čia pat įtekėdamas į

negilų (10–30 cm) pratakų tvenkinuką (prūdėlį) ir nuskuba link Virvyčios. Tvenkinukas užneštas dumblo, pakraščiai užgožti maurų, o ištaką iš jo slepia krūmynas. Ties tilteliu prie latakų patogu prieiti, įrengta lentų pakyla, čia semiamas vanduo. Versmė lengvai surandama, yra nuorodos, saugoma ir dažnai lankoma. Šalia šaltinio, prie tako į tiltelį auganti „labai sena, stora ir aukšta dvikamienė pušis kadaise laikyta Šventmedžiu. Prie jos kamieno prikaltas krucifiksas, pridengtas skardiniu stogeliu. Žemiau jo prikalta medinė koplytėlė su Rūpintojėlio skulptūra“.

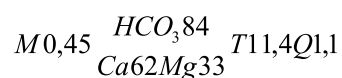
Vandens fizikinės savybės

Vanduo skaidrus, beskonis, bekvapis. Nėra geležies nuosėdų. Išmatavus mobiliu matuokliu (2014-06-19) vanduo buvo 11,4 °C temperatūros, silpnai šarminis (pH = 7,96). Savitasis elektros laidis (SEL – 417 μS/cm), vandens oksidacinis ir redukcinis potencialas (Eh = + 43 mV), daug deguonies (O₂ = 10,92 mg/l).

Vandens cheminės savybės

Šaltinio vanduo gėlas, turi mažai mineralinių medžiagų (bendras ištirpusių mineralinių medžiagų kiekis 445 mg/l). Vanduo santykinai kietas, pasižymi karbonatiniu virinant lengvai pašalinamu kietumu (bendrasis kietumas 5,37 mg-ekv/l). Tyrimo metu nustatyta nedidelė, artima foninei nitratų koncentracija (1,84 mg/l), nitritų ir amonio neaptikta. Vandenyje nedaug natrio (5,7 mg/l) ir chlorido (8,53 mg/l) jonų. Vandenyje ištirpusios geležies neaptikta.

Cheminės sudėties formulė (ekv/%)

Nustatomo komponento pavadinimas	Nustatyta vertė		
	mg/l	mg-ekv/l	ekv. proc.
Ištirpusių mineralinių medžiagų suma	445		
Sausoji liekana 180 °C	294		
Bendrasis kietumas		5,37	
Karbonatinis kietumas		4,96	
Nekarbonatinis kietumas		0,41	
Anijonai:			
Chloridai, Cl ⁻	8,53	0,24	4,06
Sulfatai, SO ₄ ²⁻	32,50	0,68	11,51
Hidrokarbonatai, HCO ₃ ⁻	302,54	4,96	83,93
Nitritai, NO ₂ ⁻	< 0,02	0,00	0,00
Nitratai, NO ₃ ⁻	1,84	0,03	0,51
Kationai:			
Natris, Na ⁺	5,70	0,25	4,42
Kalis, K ⁺	1,21	0,03	0,53
Kalcis, Ca ²⁺	70,44	3,51	62,12
Magnis, Mg ²⁺	22,60	1,86	32,92
Amoniakas, NH ₄ ⁺	< 0,03	0,00	0,00
Kitos analitės:			
pH, pH vienetai 20 °C	7,92		
Permanganato skaičius, mg O/l	< 0,63		
Bendroji geležis, Fe mg/l	< 0,025		
Savitasis elektros laidis, μS/cm	478		

Tautosakinės, kraštotyrinės, istorinės žinios

Biržuvėnai – viena iš seniausių Žemaitijos gyvenviečių, minima nuo 1253 metų. Išlikusi graži dvaro sodyba. Čia XV a. buvo įkurtas stambus karališkasis dvaras, kuris 1670 m. atiteko Tverų seniūnui Mikalojui Gorskiui. Jų šeimai jį priklausė iki XX a. vid., o dabar ponų name keliuose kambariuose įkurtas kraštotyros muziejus. Garsus ir tolimesnėse apylinkėse žinomas Laumės Pėdos šaltinis. Anot padavimų, čia trykstančių versmių vanduo yra stebuklingas – gali sugrąžinti jaunystę ir sveikatą. Apsišlakščius veidas atjaunėja, o vandeniui aplietos žaizdos greičiau gyja. Ne veltui versmės pavadinime jam žintas senovės lietuvių garbintos miškų deivės Laumės vardas. Pasakojama, kad kažkada „prie šaltinio yra stūksojęs didelis akmuo, kuriame Laumė bėgdama įspraudė savo pėdą“. Dabar to akmens nebėra.

Tipas

Krentantis (erozinis), pašlaitės lomoje

Režimas

Nuolatinio veikimo su išsklaidyta ištaka

Vandeningumas

Vidutinio vandeningumo (reikšmingas), matuotas 2014-06-19 patvankoje prie tiltelio po latakų debitas – 1,1 l/s arba 3,96 m³/h (95 m³/d)

Vandens tipas

Kalcio, magnio hidrokarbonatinis

Aprašė:

P. Gedžiūnas,
Z. Zanevskij, 2014